

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

17 Ex quibus indiciis poßit Iudex reum subijcere torturæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

DVBITATIO XVI.

Quibus modis aperiatur via Iudici, præsertim seculari, ad inquisitionem.

¹⁴³ **R**espondeo, Multis modis, de quibus iam ex parte dictum est supra.

Modi quibus via inquisit. aperitur.

Primus est, Si delictum sit notorium, & auctor occultus, sed tunc solum potest inquirere generatim quis fecerit, vt supra dictum est.

Secundus, Si auctor sit notorius. Probatur autem aliquid esse notorium, per duos testes, vt docet Glossa in cap. Deus omnipotens. 2. q. 1.

¹⁴⁴ *Quomodo probetur fama.*

Tertius, Si sit fama de auctore. In hoc tamen & secundo casu Iudex primò debet capere informationes, an sit reuera notorius auctor, vel an sit fama de illo. Ad probandum famam sufficiunt duo testes, vt omnes fatentur. hi tamen non debent testari se audiuisse à maiori parte populi, (vt vult Glossa in L. 3. §. Eiusdem. 7. de probationibus, quam plerique Iuris peritorum sequuntur) sic enim vix vnquam posset fama probari, ac proinde modus iste procedendi esset inutilis: quis enim est, qui cum maiore parte oppidi aut viciniae loquatur, aut aduertat se locutum? sed satis est vt testentur se ita publicè audiuisse, vel ita passim dici, vt docet Baldus in cap. Litteras. 14. num. 2. de presumptionibus, & alij, sicque passim seruatur, teste Claro quaestione 6. debent tamen nominare à quibus audiuerint; vt sciatur famam habuisse originem ab honestis & probis, & testes non fingere. vnde si non nominarent eos, non probarent famam in criminalibus.

Habita informatione de infamia, si infamatus est praesens, debet illum Iudex interrogare de veritate criminis, vt si fateatur, illum puniatur: sin minus, vt inquisitionem contra eum formet. si est absens, debet illum citare, & significare se intendere contra illum de tali crimine, de quo est infamatus, inquisitionem facere.

¹⁴⁵ Aduerte tamen, si Iudex absque informatione de infamia, processerit ad inquisitionem specialem, nihilominus valet processus, & potest reus condemnari: si tamen reus praesens non exceperit; vt colligitur ex cap. 1. & 2. de accusat. in 6. & docet Nauarrus n. 91. in Rubr. de Iudiciis. quòd si statim exceperit, & Iudice volente prosequi, appellauerit, non valet processus: quia per appellationem, Iudicis potestas suspenditur.

Quartus est, Si sit communis suspicio de auctore, de quo supra num. 130.

Quintus, Quando de aliquo sunt indicia iudicialiter probata. haec enim cum pariant quamdam Iuris notorietatem; possunt pro infamia & ficto accusatore haberi; vt ait Nauarr. supra num. 78. & 96.

¹⁴⁶ *Semiplena probatio.*

Sextus, Quando est semiplena probatio: vt si crimen ipsum sit notorium, & accedat vnus testis omni exceptione maior, de auctore. non enim minus haec semiplena probatio inducit auctorem in publicam notitiam, quam indicia probata; aut infamia. est enim plus quam infamia, cum fama non probet, vt dici solet, sed tantum accuset. vnde mirum est, Sotum & Nauarrum concedere de iudiciis, & negare de semiplena probatione. Confirmatur, quia nisi Iudices habita semiplena probatione possint inquirere testes, bona pars male-

ficiozum manebit impunita, cum testes non se sponte offerant.

Septimus, Si pars offensa querelam offerat, & ¹⁴⁷ *Querela pars offensa.* indicia vel testes, à quibus informari possit, Iudici insinuet: tunc enim Iudex potest ab illis informationes de plano, vt dicitur, & absque strepitu accipere; quibus vbi satis instructus fuerit, poterit citare criminofum, & contra eum inquisitionis libellum formare. Ita Clarus q. 10.

Octauus, Si publicus officialis, vel alius denuntiet iudicialiter, & testes vel indicia significet. de quo vide Clarum q. 7.

Aduerte tamen, nihil debere denuntiare, nisi quod bona fide putat legitime per testes vel indicia posse probari; vt supra dictum est.

Nonus, Quando pars impingit crimen testi, vt contra illum excipiat, & illud probat, etsi non omnino plene; tunc enim Iudex de eo inquirere potest, si ad eius iurisdictionem pertinet, vt docet Clarus q. 19. hoc enim est necessarium ad causam progressum: & alia illa probatio efficit illum publicè suspectum; vnde est instar infamiae.

Decimus, Dum quis intentat actionem ciuilem, vt sibi damnum sarciat ex delicto: vt, ex incendio, homicidio, vel furto illarum: tunc enim potest Iudex etiam contra illud delictum procedere; quia iam factum quasi notorium. Idem Clarus quaest. 19.

Vndecimus, Si delictum sit commissum in iudicio, vt supra dictum est.

Duodecimus, Si reus vel testis incidenter confessus sit in iudicio; Clarus q. 19.

Duo tamen Notanda. Primum est, In omnibus ¹⁴⁸ *Fiscalis.* casibus, quibus potest Iudex procedere ex officio, posse constituere fiscalem, qui partes accusatoris accipiat; vt docet Gomezius to. 3. c. 1. n. 10. quod intellige, si aduocatus fiscalis ordinarius non sit constitutus.

Alterum est, Non posse formari libellum inquisitionis contra reum, nisi legitima indicia praecedat, quae sufficerent ad ipsum iuridicè interrogandum, si praesens esset; & è conuerso, dum praesens est, non potest iuridicè interrogari, nisi ad sint indicia, quae sufficiant ad faciendam inquisitionem contra absentem. non enim procedendum est ad inquisitionem formandam, nisi quando reus citatus vt respondeat, vel negat, vel non comparet, vt docet Clarus quaest. 20. num. 3.

DVBITATIO XVII.

Ex quibus indicibus possit Iudex reum subicere tortura.

Notandum Primò, *Indicia à Iuris peritis generatim vocari omnia ea, ex quibus potest aliquo modo colligi quis sit auctor criminis; vt fama, suspicio publica, testimonium vnus vel plurius, confessio Rei, & similia.* ¹⁴⁹

Notandum Secundò, Distingui quinque gradus indiciorum. In primo gradu sunt leuia, probabilia tamen, quae probabilem suspicionem de auctore criminis commouent. In secundo sunt leuia probabiliora, quae faciunt praesumptionem, id est, valde probabilem suspicionem. In tertio sunt indicia grauia, quae & legitima & indicia Iuris vocantur. In quarto est probatio semiplena ^{Indicio- rum sunt quinque gradus.} haec

hæc enim amplius quid est, quàm indicium legitimum. In quinto sunt indicia grauiſſima, quæ & indubitata dicuntur.

150 *Captura.* Indicia primi & ſecundi generis ſufficiunt ad capiendas informationes, & etiam ad capturam, ſpectata conditione perſonæ & cauſæ, & ceteris circumſtantiis. huiusmodi ſunt, aſſertio vulnerati morientis, vt ſi dicat ſe à Petro vulneratum; grauis inimicitia præcedens; aſſertio ſocij, qua ſocium criminis detegit. hæc autem indicia non ſufficiunt ad formandum libellum inquisitionis cõtra aliquem, neque ad torturam, quia ad hæc requiruntur indicia grauiora; & maximè ad torturam, quæ eſt graue malum, quod ſine graui cauſa irrogari non poteſt.

151 *Tortura ſeu quaſtio.* Notandum Tertio, Torturam eſſe introductam non in pœnam criminis commiſſi; (hoc enim cùm nondum ſit plenè probatum, non poteſt puniri) ſed in ſubſidium probationis; vt quia ſufficiens & plena probatio deeſt, ipſe reus conſitendo veritatem, ſuppleat quod ad plenam probationem requiritur: vt docet Couarru. præſic. quæſt. quæſtione 23. ex communi ſententiã DD. & Clarus quæſtione 64. num. 6. Vnde ſequitur, torturam adhiberi non poſſe, niſi quando crimen eſt ſemiprobatũ, vel quando vehementia indicia vrgerit, ita vt ferè moraliter certum ſit, ipſum auctorem eſſe. In hoc autem caſu eam adhiberi poſſe ad confeſſionem, eſt conſentaneum rationi naturali. ſi enim non poſſet, improbi audaçter & impunè peccarent, damna & iniurias alijs inferrent, quando putarent ſe teſtibus, vel externis iudicijs non conuincendos. cùm verò vident ex iudicijs vel vno teſte tormentis ſubiicendos, ſe continent. Accedit, quòd pleraque maleficia grauiſſima non poſſent puniri; quia paucis vel nullis conſcijs committuntur, cùm tamen id ad bonum Reipublicæ ſit neceſſarium: alioquin omnia ſceleribus & ſceleratis eſſent plena. Nec obſtat, interdum fieri vt innocens torqueatur, quia in rebus humanis non omnia incommoda vitari poſſunt. etiam interdum fit vt innocens damnetur: non idèd omne iudicium tollendum. ſatis eſt ea media, eaſque cautiones adhiberi, quibus maiora vitentur, eſt iſſdem interdum minora præter intentionem eueniant.

152 *Reus conuictus non torquetur.* Notandum Quarto, Torturam tantummodò adhibendam in criminibus grauioribus, quæ pœna corporali, vt mortis, mutilationis, triremium caſtiganda ſunt, non autem in iis quæ exilio vel pecunia, vt docet Gomez. to. 3. c. 13. num. 2. Ratio eſt, quia reo nondum conuictò non poteſt irrogari pœna, quæ ſit maior quàm illa ad quam eſt condemnandus.

153 *Excipe duos caſus.* Notandum Quintò, Iudicem non poſſe reum ſubiicere torturam ad extorquendam criminis confeſſionem, quando legitimè eſt cõuictus per teſtes, etiam ſi nolit fateri crimen; vt rectè docet Nauarrus cap. 18. num. 59. & Clarus quæſt. 64. num. 8. ratio eſt, quia cùm tortura adhibenda ſit in ſubſidium, ob defectum plenæ probationis, fruſtra inferretur reo conuictò: quia confeſſio non eſt neceſſaria ad condemnandum.

Excipe tamen duos caſus. Prior eſt, quando reus malitiõſè appellat ad ſuperius tribunal, vt executionem iuſtæ ſententiæ impediatur: quod in Italia & regno Caſtellæ perimitur, ſi non ſint conſeſſi crimen; vt teſtatur Nauar. tunc enim ſi crimen eſſet atrox, vt latrocinium, ſacilegium, &c.

& expediret reum ibi puniri, poſſet torqueri ad eliciendam confeſſionem, vt iniqua appellatio impediatur.

Alter eſt, quando putatur habuiſſe ſocios, vel commiſſiſſe alia crimina; tunc enim etiam per torturam poteſt de his interrogari, moderatè tamen, pro ratione cauſæ & indiciõrum. Ita ſeruat tota Italia & Francia, teſte Claro q. 64. nu. 8. debet tamen de illis eſſe ſemiplena probatio, vel indicia æquipollentia, vt ex ſupradictis colligitur. His poſitis

Dico Primò, Ad torturam ſufficere ſemiplenam probationem, ſi tamen perſona talis ſit, vt torqueri poſſit. eſt communis ſententiã DD. teſte Claro l. 5. q. 21. n. 2. & Gomezio cap. 13. nu. 7. tunc autem eſt ſemiplena probatio, quando vnus teſtis, contra quem nulla eſt exceptio, deponit ſe vididiſſe hunc tali loco & tempore occidentem, v.g. Petrum; auferentem hoc vel illud è tali domo. quòd ſi non viderit, ſed audiuerit à fide dignis, aut ſi contra illum ſit aliqua exceptio, vt ſi ſit mulier, aut minor viginti annis, aut infamis, excommunicatus, inimicus, eius de poſitio non facit indicium ſufficiens ad torturam. Vnde grauius reprehendendi Iudices, qui ex tali indicio abſq; vllò alio probationis adminiculo torquent; quia Ius id illis non permittit: vnde iniuriam reo faciunt, & ad reſtitutionem damni ſecuti tenentur. ſufficit tamen tale indicium ad capiendas informationes de auctore criminis, vt habet praxis paſſim recepta.

Dixi, *Se reus poſſit torqueri*: quia quidam Iure prohibentur torqueri, idque vel ob ætatem, vt impubes (id eſt, qui nondum impleuit quatuordecim annos) vel ob debilitatem, vt ſenes; poſſunt tamen hi terreri & leuiter torqueri: vel ob periculum abortus, vt mulier prægnans; quæ etiam poſt puerperium differenda eſt, donec vires confirmata; vel ob priuilegium, vt vir illuſtris: aut in dignitate conſtitutus, eiusque filij; & Doctõr, eiutque liberi: & miles; de quibus Gomezius cap. 13. numero 3. & Clarus quæſtione 64. hi ne leuiter quidem torqueri poſſunt, etiam ſi ſemiplena probatio contra eos: niſi in hæreſi vel prodicione, vel ſimili crimine læſæ Maieſtatis. Si in alijs torti fuerint & conſeſſi, quamuis poſtredie confeſſionem ſuam ratificent, non poſſunt tamen condemnari; quia confeſſio fuit irrita, vt pote per iniuriam extorta, & conſequenter ratificatio, quæ ex illa ſequitur. colligitur ex L. pænultim. ꝛ. de quæſt. à paritate rationis, vbi dicitur, *confeſſionem factam in tormentis, non præcedentibus iudicijs, eſſe nullam, etiam ſi ſequatur ratificatio.* & ex L. Non dubium. 5. C. de Legibus; & ex alijs Iuribus, quæ citat Gomezius numero 4. Adde, neque ex huiusmodi confeſſione poſſe inquisitionem inſtitui, vt docet Nauarrus rubr. de iudicijs, nu. 86. poſſunt tamen ſecundùm Gomezium & alios Iuriſperitos, terreri verbis; & ſi conſeſſi fuerint, valer, tamquam confeſſio ſpontanea. Colligitur ex L. Item apud Labeonem 15. §. Quæſtionem. 41. ꝛ. de iniurijs; *Quæſtionem, inquit, intelligere debemus, & tormenta & corporis dolorem ad eruendam veritatem. nuda ergo interrogatio vel leuis terrore non pertinet ad hoc edictum.* vbi Gloſſa & communiter Doctõres ita tradunt.

Nec obſtat, Iure paria cenſeri torturam, & eius terrorem ſeu comminationem, argumento L. Nouiſſimè. ꝛ. Quod falſo tutore auctore: ac proinde talem confeſſionem huiusmodi comminatione elicitam, non eſſe validam cenſendam: illud enim de

153
Sufficit
probatio
ſemiplena.

154
Quidam
prohibentur
torqueri.

15

de terrore propinquo intelligendum est; ut cum quis spoliatur & ligatur, ut patet ex d. L. Item apud Labeonem: non autem de remoto, qui in solis verbis & nuda machina ostensione sistit, ulterius nihil adhibens; quo casu Iura præsumunt illam fuisse spontaneam, ut colligitur ex L. L. allatis. Si tamen ex circumstantiis moraliter constet non fuisse reuerà talem, sed extortam per metum, ita ut metus fuerit causa confessionis illius, non est sufficiens ad condemnandum; nisi secuta fuerit libera ratificatio.

156 *Alia indicia ad torturam.* Dico Secundo, Præter semiplenam probationem, etiam alia quædam indicia minora quàm semiplena probatio, sufficiunt ad torturam: quorum præcipua sunt hæc.

Fama publica. Primum est, Fama publica de auctore criminis; præsertim si aliquibus aliis adminiculis iuncta sit, ut si ei accedat aliquis testis minus idoneus: ut assertio socij, vel minoris, vel si appareat vestigium facinoris in veste, armis, &c. Quidam putant solam famam sufficere, per duos testes probatam. Ita Gomez. num. 10. Sed verius est, regulariter famam non sufficere absque aliis indiciis, ut docet Clarus q. 2. l. nu. 1. ratio est, quia fama in criminalibus non probat, sed se habet instar accusatoris: estque indicium remotum & fallax. deinde suppeditat Iudici aliam rationem cognoscendæ veritatis, nempe per inquisitionem.

Duplex fama sufficit. Aduerte tamen, si quis iam esset malæ famæ de similibus delictis antè commissis, & etiam publica fama grauaretur in præsentis delicto, hic possit torqueri, quia fama prior adiuncta posteriori, facit vehementem præsumptionem, ut ibidem Clarus docet.

157 *Confessio Rei extra iudicialis.* Secundum est, Confessio Rei extra iudicium. ut si apud aliquos (saltem apud duos) se iactauerit de crimine, vel dixerit se auctorem. est communis sententia DD. ut docet Felinus in cap. Olim. 25. de rescriptis. num. 5. & Gomezius supra, nu. 8. debet hoc tamen probari per duos testes omni exceptione maiores, si neget se dixisse: quia debet omnino de tali indicio constare, ut docet idem Gomezius num. 18. & 19. cum enim crimen ipsum non certò concludatur ex tali indicio, etsi de indicio constet, si ipsum quoque indicium dubium est, ita ut non constet an existat; æquitas non patitur ut quis propter illud torqueatur ad criminis eliciendam confessionem.

158 *Coram Iudice alieno.* Idem dicendum de confessione facta coram Iudice incompetente: id est, qui non habet potestatem cognoscendi in causa, eò quòd vel reus non sit ipsi subditus, vel causa sit exempta: etsi enim ex tali confessione reus non possit condemnari à proprio Iudice; (ut patet ex cap. At si Clerici, de Iudiciis) potest tamen torqueri, tamquam ex indicio, quod maximam præsumptionem criminis ingerit. debet tamen illa confessio non esse extorta metu tormentorum, sed metu probationum; vel omnino esse spontanea.

159 *Confessio ex ratu. iterata in tortura.* Quòd autem multi Iurisperiti cum Bartolo in L. 1. §. Diuus Severus. de quæstionibus, docent confessionem extraiudicalem ita valere ad torturam, ut si reus in tortura idem confiteatur, possit condemnari; etiam si postea non ratificet confessionem; verum non est, si de condemnatione ad pœnam ordinariam criminis intelligatur; quia confessio in tormentis, præcedentibus indiciis facta, semper requirit perleuerantiam & ratificatio-

nem: alioquin est nullius momenti, cum vi tormentorum cenfeatur expressa: quòd confirmatur, quia confessio illa non est efficacior, quàm semiplena probatio: atqui si quis torqueatur post semiplenam probationem, & in tortura confiteatur, adhuc requiritur ratificatio post torturam: ergo etiam in hoc casu. possit tamen ob huiusmodi confessionem extraiudicalem imponi aliqua pœna extraiudicialis; quia in iniuriam alterius visus est se de crimine iactasse, ut notat Abbas, & communiter DD. in cap. Quàm sit graue. 9. de excessibus Prælatorum.

Aduerte tamen, confessionem factam sacerdoti, tamquam locum Dei tenenti, ad obtinendam remissionem, nullum effectum operari ad torturam aut inquisitionem, aut ad vllam informationem, etiam si iniquus sacerdos eam patefaciat, & crimen deducatur in publicum, ita ut omnibus de eo constet, ut communiter docent omnes Theologi & Canonistæ, argumento cap. Si Sacerdos. 2. de Officio Ordinarij, & Baldus in L. Archigerontes. C. de Episcopali audient. ratio est, quia quòd pœnitens confitetur, non dicit vt homini, sed tamquam Deo ipsi, & iudicium planè diuinum exercet. vnde ita secretum manere par est, nec magis nocere debet, quàm si soli Deo dictum esset. patet consequentia, quia reuelatio eius, & quidquid ex vi istius reuelationis agitur, cedit in iniuriam Dei, cui tale secretum commissum est. Adde, quòd alioqui tantum Sacramentum, omnibus qui crimen occultum commiserint, suspectum redderetur, cum magna Dei iniuria, (qui illud securum esse voluit tamquam suum tribunal) & animarum pernicie. vide Sotum de secreto, membro 3. q. 1. conclus. 5.

Tertium indicium est, Assertio duorum vel trium sociorum. quando enim duo vel tres capti fatentur crimen, & produnt aliquem socium criminis, potest hic capi, & torturæ subici. Ita Clarus q. 2. l. num. 10. dicitque ita seruari in regno Neapolitano & Gallia. Debent tamen tunc cum iuramento deponere; quia agunt vt testes. hoc autem intelligi debet, quando non est iusta suspicio id ex malevolentia proficisci. Dictum vnus socij, etiam si iuramento confirmetur, non facit indicium sufficiens ad torturam, nisi alter simul infamia vel graui suspicione illius criminis laboreat; quia per se est testis minus idoneus; qui tamen cum fama potest vehementem præsumptionem parere. Ita Clarus numero 4.

162 *Quæstio exercita vt socij reuelentur.* Porro de socijs reus interrogari potest etiam per tormenta, quando constat vel fama est socios habuisse, aut quando crimen est tale, vt regulariter sine socijs non committatur. tunc enim ob famam sociorum Iudici fas est de socijs exquirere. postulat hoc etiam bonum publicum, vt sic crimina compescantur. est communis sententia, teste Gomezio cap. 12. nu. 16. In hoc tamen casu consultissimum esset, vt reus antè condemnetur, & post sententiam disponatur per confessarium, vt reuelet sponte omnes socios, quos putat à maleficijs non abstenturos. sic enim ad socios eliciendos non erit magnis tormentis opus.

163 *Affirmatio læsi.* Assertio vulnerati persistentis in ea vsq; ad mortem, non facit indicium ad torturam, vt expresse habetur L. Si quis in graui. 3. ad S. C. Silianum. & ratio est, tum quia non dicitur iuratus, sicut debet testis dicere; tum quia præsumitur ex offensione aliqua vel errore dixisse. Sufficit tamen ad captu-

capturam & ad informationes capiendas, idque non tam Iure scripto, quam consuetudine, teste Gomezio cap. 13. num. 16.

164
Fuga. Quartum indicium est, Fuga statim patrato delicto inita. habetur expressè L. Lege Cornelia. 25. *ad S. C. Silanianum.* si tamen citatus compareat, abstergit omnem suspicionem. Crediderim tamen cum fuga coniungendam famam & communem suspicionem, ut ordinariè sit: alioquin fugam solam non sufficere. quod notatur in Additionibus ad Clarum qu. 21. num. 18: quòd si quis fugiat, cum videt de se capi informationes, vel dum citatur: talis fuga non est sufficiens ad torturam, ut tenet communis opinio, teste Claro n. 23. quia habet causam timendi, cum se peti videt, etiam si sit innocens.

Inimicitia. Quintum indicium est, Inimicitia grauis, non sola, sed cum aliis indicibus ex ea pendentibus, ut si ante minatus est, & minas suas solitus sit exequi; si parauit arma, & visus est circa illum locum eo tempore, quo homicidium putatur commissum. tenet Bartol. in L. final. 7. de quaestionibus, & alij Doctores passim.

Inconstansia Rei. Sextum est, Inconstantia & utubatio Rei, dum examinatur circa principalia causae, iuncta alijs indicibus, ut docet Clarus num. 30. sola tamen titubatio, ut solum mendacium, non sufficit. Spectanda etiam est conditio personae, & causae: quidam enim ita perturbantur in illo examine, ut vix sciant quid dicant.

Septimum indicium est, Si quis visus sit exire ex aliqua domo vel loco cum ense stricto, & ibi reperitur aliquis interfectus. Ita Gomezius n. 11. & multi Iuris periti, quos citat.

165
Si res apud reum reposita sit. Octauum indicium ad torturam est, Si res sublata, reperitur apud reum; nisi docere possit, unde eam habeat. Ita communiter DD. teste Gomezio num. 12. & Claro nu. 41. hoc tamen limitant DD. Si est persona vilis, & de qua non sit bona opinio, secus si sit bonae famae: nam interdum fieri potest ut res aliena sit apud nos, nescientibus nobis, & sine nostra culpa.

166
Reperitio diuisa. Nonum, Si commissio aliquo magno furto, cuius nescitur auctor, aliqua vilis persona, quae ibi crebro versari solet, apparet repente diues: illis enim circumstantiis concurrentibus nascitur maxima praesumptio contra eam, quae sit sufficiens ad torturam, ut ex communi sententia DD. docet Gomezius num. 13. Haec ferè sunt praecipua indicia à Doctores explicata, ex quibus cetera prudenter aestimari poterunt. nam tota ferè haec res prudentiae Iudicis relinquatur, qui in re tanta magna circumspeditione procedere debet, ne proximo contra lus & fas torturam inferat, aut maiorem quam par sit.

167
Emissio sanguinis è corpore occisi. Petes Primò, Vtrum sit sufficiens indicium ad capturam & torturam, quòd recens occisus emittat sanguinem per vulnus ad praesentiam huius, & non ad praesentiam aliorum. Quidam affirmant: unde etiam aliqui Iudices eo indicio vtuntur, & deprehendunt eos culpabiles, quibus id contigit.

Sed contrarium tenendum est cum Gom. n. 15. quia hoc indicium est nobis incertum, utpote ex causis nobis ignotis. non enim constat an id fiat operatione diuina in detestationem homicidij, & ut sic homicida oculus patefiat, an ex aliqua causa naturali, ut ex impressione aliqua affectuum animae in sanguinem & spiritum, quae ad praesen-

tiam rei inimicae veluti ad repugnandum concitatur; an fraude aliqua diaboli.

Idem dicendum sentio de probatione illa per aquam, qua Iudices aliqui feminas fortilegij suspectas, solent in aquam certo modo ligatas mittere: quae si mergantur, absoluuntur; si mergi nequeant, adiudicantur torturae, quasi hoc sit indicium sufficiens ad torturam: incertum enim est illud signum. nam si id opera demonis agitur, uti omnino agi videtur, incertum est an ille non permittatur aliquando hanc calumniam struere innocentibus. Itaque visitatis, & iam olim probatis indicibus vtendum est, ne in re proximo tam detrimetosa erretur.

Petes Secundo, Vtrum reus possit saepius torqueri.

Respondeo Primò, Si nihil confessus est, non potest saepius torqueri, nisi indicia sint grauisima: quia per illam constantiam videtur indicia elisa. Secundo, Si tamen noua indicia superueniant, repeti quaestio potest, ut habetur L. Vnius, 18. 7. de quaestionibus, in principio. Tertio, Si quae confessus in quaestione est, postmodum reuocet, verius est rursus subiici posse, etiam si noua indicia non superuenierint: quia per talem reuocationem indicia non sunt elisa; imò illa variatio nouum indicium videtur fecisse. Adde, si non possit repeti, totum hoc remedium esset sine vilo effectu. nam nemo ratificaret suam confessionem, si putaret in se non posse amplius quaestionem exerceri.

Aduerte tamen, ne in actu tam odioso procedatur absque termino, in hoc casu reum non debere subiici quaestionibus plusquam ter. Itaque si tertio tortus, & in tormentis confessus, tertio etiam ductus ad ratificandum, reuocauit, non potest condemnari, imò debet absolui, ut docet Gomezius num. 27.

Petes Tertio, Vtrum reus aliquando ex indicio possit condemnari?

Respondeo, Verius est non posse condemnari ad poenam ordinariam criminis; quia etsi violentissima inde capiatur praesumptio seu suspicio; (ut quando est indicium, quod Doctores vocant indubitatum) tamen non habetur certitudo; ut si quis visus sit facie pallida cum gladio cruento egredi è domo habente vnū tantum aditum, & ibi reperitur aliquis recens interfectus. fieri enim potest, ut alius fecerit: vel ut ipse quidem fecerit, sed causa defensionis. Item si constet aliquem decubuisse eodem lecto, & alia huiusmodi. In criminalibus enim debent esse probationes luce meridiana clariores, ut dici solet, & colligitur ex L. Absentem. 5. 7. de poenis. & docet Bartolus & alij in illam Legem. Posset tamen in eiusmodi euentu condemnari ad poenam extraordinariam minorem, prout Iudici videbitur, & causa postulabit: quod receptum esse testatur Clarus supra lib. 5. q. 21. nu. 40. vbi etiam dicit, in arbitrio Iudicis positum esse, talem vel graui quaestioni subiicere, vel poena extraordinaria punire.

Quod probari potest Primò, Quia Iure naturae ad puniendum reum non requiritur nisi certitudo moralis publica. atqui saepe ex indicibus vel semiplena probatione, praesertim quibusdam alijs adminiculis suffulta, potest haberi certitudo moralis; imò tanta quantà ex testimonio duorum: ergo poterit aliqua poena infligi, etsi non ordinaria, eò quòd desit illa probatio quam lus

K K

posi-

*immersio veneficaru in aquam.**An saepius quaestioni subdantur.**169 An ex indicio possit condemnari.*

positium ad pœnam ordinariam requirit.

Secundò, Quando quis laborat infamia criminis, & defunt alia probationes, nec expedit adhiberi inquisitionem propter scandalum, vt si persona sit Ecclesiastica vel grauis, potest ei iudici purgatio canonica, assignatis ei certis compurgatoribus, in qua ipse iuret se tale crimen non commisisse, & compurgatores iurent se credere illum verum dicere; vt habetur variis capp. tit. de purgat. canon. Et si non plenè se potuerit purgare, potest ei infligi pœna, sed minor quàm sit ordinaria, pro arbitrio Iudicis; vt docet Panorm. c. Accedens. 23. nu. 5. de accusatione. sed inde non habetur maior certitudo quàm ex vehementissimis iudiciis, vel probatione semiplena, præsertim quibusdam iudiciis adiuta. ergo poterit similis pœna irrogari.

Tertio, Sæpe ipsa indicia culpam secum trahunt; quia non solum ab omni malo, sed etiam ab omni specie mali abstinendum, iuxta Apostolum. ergo vel ob culpam huiusmodi iudiciorum, pœna aliqua poterit irrogari.

Atque hæc sententia non solum apud regulares, vbi modus iuridicus non est tam strictè obseruandus; (vt cap. Qualiter & quando, sub finem insinuat) & crimina de quibus moraliter constat, non debent relinqui omnino impunita; sed etiam in foro sæculari & Ecclesiastico locum habet, vt Clarus & Panormit. supra; & alij qui ab his citantur, docent. quia æquitate naturali nititur, nec Iuri scripto repugnat, & consuetudini plerisque locis receptæ est conformis.

170 *Cōdemnatio ex indicio ad pœnam ordinariam in 4. casibus.*
Exciipiuntur tamen à DD. aliqui casus à legibus approbati, quos refert Gomezus cap. 12. num. 25. in quibus Iudex potest aliquem ex iudiciis pœna ordinaria plectere.

Primus est, Si alicui ter denuntiasti, ne tuam vxorem alloquatur, & postea reperiat aliquo loco cum illa colloquens; puniri potest pœna ordinaria adulterij, vt habetur in Nouel. constitut. 117. Iustiniani, cap. 15.

Secundus est, Si Officialis fugit tempora syndicatus: habetur enim pro confesso. L. Consiliarios. C. de assessoribus.

Tertius est, Si quis sit infamatus de simonia, & non possit se purgare, debet condemnari perinde ac si crimen esset probatum. cap. De hoc. 11. de simonia.

Quartus est, Quando aliquis Clericus deficit in purgatione hæresis, punitur vt conuictus, & depositus ab officio & beneficio; de iudicatur in Monasterium ad pœnitentiam. cap. Inter sollicitudines. 10. de purgat. canonica, in fine.

D V B I T A T I O X V I I I .

Utrum Iudex teneatur ad restitutionem heredibus Rei, si postquam præter ordinem Juris crimen vel extorsit, vel deprehendit, reum condemnet.

171 *Cōdemnatio non subditum, vel in crimine exempto.*
R Espondeo & Dico Primò, Certum est, Iudicem teneri ad restitutionem, si condemnet non subditum, aut in crimine exempto. Probatur, quia facit ei manifestam iniuriam: etsi enim iste dignus erat morte, Iudex tamen ille non habebat auctoritatem illum puniendi: atqui ex iniuria na-

scitur obligatio restituendi, si ex ea damnum factum sit: ergo, &c.

Notandum tamen, si proprius Iudex, qui legitime poterat reum condemnare, ratum habeat seu approbet factum alterius, illum liberari obligatione restituendi. Ratio est, quia hoc ipso, quo Iudex proprius ratum habet alterius iudicium, vult illud ex hoc tempore ceteri tamquam à se factum; ac proinde liberat illum obligatione restitutionis. sicut enim Iudex poterat reum per se condemnare, si ad eum missus fuisset; ita poterat etiam alteri cognitionem causæ permittere, & factum alterius ratum habere, & approbare, quod ad substantiam operis attingit, & consequenter condonare obligationem restituendi, ortam ex defectu debita potestatis. Confirmatur; quia qui habet potestatem confiscandi & auferendi omnia bona tua ob crimen à te commissum, potest liberare obligatione restituendi eum, qui bona illa per iniuriam vastauerit: ergo similiter qui habet potestatem auferendi vitam propter crimen commissum, potest condonare obligationem restitutionis ei, qui per iniuriam illam abstulerit. hæc tamen intellige eo casu, quo Iudex proprius erat satis instructus ad illum condemnandum, & poterat alteri cognitionem committere. si enim ipse illum condemnare non poterat, non potest etiam condonare obligationem damni faciendi, quod ab altero per iniquam damnationem est illatum.

Dico Secundò, Etiam Iudex proprius, qui condemnat reum vel ex priuata scientia, vel ex cognitione per iniuriam extorta, ad restitutionem tenetur. Ita Sorus de secreto, membro 3. qu. 1. concl. 5. Nauarr. cap. 18. n. 59. & alij. Ratio est, quia quando ex priuata scientia condemnat, facit iniuriam extortam reo, tamquam Iudex minimè competens: nam non est ei concessa talis auctoritas, nisi fortè rarissimo casu, vt dictum est supra dub. 11. Quando autem per iniuriam extorquet crimen, dat iniuste causam damni; vnde tenetur ad reparationem damni, quod ex illa cognitione iniuste parata sequitur. Sicut si quis occultum crimen alterius patefaceret, vnde contingeret illum condemnari, teneretur ad restitutionem, quia causam damni iniuste dedit.

Potest autem multis modis fieri vt per iniuriam crimen à Iudice extorqueatur, & consequenter vt confessio sit nulla, nec possit sequi condemnationem. 173 *Crimen per iniuriam multis modis extorquetur.*

Primò, Si Iudex à seipso inquisitionem inchoet nulla præcedente infamia, aut denuntiatione iuridica, quæ viam inquisitioni aperiat, vt dictum est dubit. 15.

Secundò, Si tormentis vel propinquo metu tormentorum elicit confessionem, cum tamen non essent indicia idonea ad torquendum. Nec refert quòd confessio fuerit postmodum ratificata, quia hæc ratificatio est ex causa iniuriosa, ac proinde est nulla, L. Non dubium. 5. C. de legibus, & L. pœnult. 7. de quaestione.

Tertio, Si erant quidem indicia ad torturam, tamen persona non poterat torqueri, ob dignitatem, vel ætatem. Ratio est eadem, quia extorquet crimen occultum per iniuriam, de quo Gomez. cap. 13. num. 4.

Quartò, Si dolo induxit ad confitendum, v. g. promittendo impunitatem. paria enim sunt, confessionem esse factam dolo, & metu: vtraque enim